

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд:

„Креативни пространства в немско-български художествени проекти“
на ВАНЯ НИНЧЕВА КУБАДИНСКА,
за присъждане на образователна и научна степен „ДОКТОР“

Рецензент: проф. Станислав Минков Памукчиев

Дисертационният труд на Ваня Кубадинска „Креативни пространства в немско-български художествени проекти“, е закономерен резултат от дългогодишната и работа като организатор и куратор на десетки български, немски, българо-немски проекти в програмата на Гьоте институт в България. Богатият личен опит и концентрация в съдържателните и социални измерения на тези проекти, извеждат в този текст на теоретично ниво проблемни и иновативни стратегии в съвременното изкуство. Стратегии, които преодоляват културни клишета и предразсъдъци в представите за изкуство в нашата художествена реалност. Кубадинска има яснотата за това и дефинира категорично предмета и целите на дисертацията - характеризирането и интегрирането в българската среда на специфичните арт - артикулации на неоконцептуалното изкуство и на неговите нови жанрови особености, на креативния обмен на художествени идеи между немското и българското съвременно изкуство.

Дисертационният труд се концентрира върху представянето, анализа и социалните проекции на пет значителни артистични проекта в програмата за културно сътрудничество и арт диалог между Германия и България. Трудът е ясно структуриран. Методите на изследване се основават на съвременни теории за културната антропология,

философия и психология на изкуството, на теориите за съвремените медии и участието им във формирането на индивидуалните и колективни социо - културни реакции.

В уводната част, Кубадинска разяснява съдържанието на понятията: „публично изкуство" и „нови жанрове в публичните изкуства". От теоретична гледна точка, това е важна част от труда с изясняването на терминологията, като авторката се позовава на въведения понятиен апарат от художничката и теоретик Сюзън Лейси, на нейните теоретични анализи на съвременното изкуство. Посочват се основните характеристики на това изкуство като особено визуално артикулирана, публично заявена социално - политическа активност.

Дефинирането на „нови жанрове на публичното изкуство", се позовава на книгата „Mapping the Terrain" на Сюзън Лейси и художника Джо Хенсън, като отграничаване от практиката на публичното изкуство с активно въвличане на публиката, и търсене на нейната социално-политическа реактивност. Тази нова „ангажираност" е белег и отлика, която характеризира проявите на тези форми на изкуство. Като форма на изява те са изключително витални, създават необичайна интермедиялна среда, преодолявайки всякакви жанрови ограничения. В.Кубадинска се ориентира в тази проблемна територия и аргументира своята теза като се позовава на сериозни теоретици и работещи артисти като :Сюзан Лейси, Джо Хенсън, Скот Бъртън, Тино Сегал, Хал Фостър, Никола Бурио с неговата „Релативна естетика". В тази част накратко са описани и коментирани отделни артистични практики на съвременни художници. Практики, които произтичат, от една страна от натрупаната историчност на неоавангарда, и от друга страна от динамиката и напрежението в новата социално - политическа, икономическа и културна ситуация. Така това изкуство определя своята тематична територия като реакция спрямо глобалните проблеми на насилието, расовите и етнокултурни напрежения, екологична проблематика, антимилиитаристки

и лявополитически прокламации, а за регионите от бившия социалистически блок - като посткомунистическа травма, малцинствени проблеми и социално - икономическа драма.

Съществената част от изследването е описанието, анализа и социалните проекции на пет значими проекта на „Новите жанрове на публично изкуство“, реализирани в българския културен контекст от немски художници и куратори, и в сътрудничество с български артисти. И петте проекта активно моделират социално - политическа и културно - психологическа реалност, като използват различни жанрови и езикови похвати: „+359TOPOLOGY“ е определена като пърформативна инсталация; „Крави в Европа“ е абсурден фотографски неопортретен жанр; „Когато ценностите добият форма“ е своеобразно свиване на голямото в малкото пространство, на миниатюрни обекти и инсталации; „Дано тенът се запази“ е посткомунистическо заиграване със спомена в пощенски картички от времето на социализма; Мега мащабния проект „CARGO - Sofia“ е пътуващ документален театър и социална пластика.

Проектът „+359TOPOLOGY“ е мащабна пърформативна инсталация, реализирана от артистичния екип на Brain store project, Sofia, с немските артистични близнаци Duo Deufert&Plischke - осъществен 2010г. В „Склада“, улица „Г.Бенковски“ №11, ет. III. Тази спекулативна пърформативна инсталация акумулира енергия от връзките между художествения условен свят и реалния живот. Създадените отношения се пораждат от наблюдението върху социо - културните промени в България от времето на „Прехода“. Създадената артистична реалност е оградена от колективни представи и спомени, като зрителя става съучастник мобилизирайки своята историческа и културна памет, своята самоидентификация в условия на динамично и драматично променящ се контекст. Така се появява и алтернатива - акумулиране на художествено послание за преодоляване и освобождаване от остатъчните рецидиви на

миналото.

„Крави в Европа“, /2008г., Гьоте институт/ е изложба на Урсула Бьомер, с нейните портретно фотографирани крави. Типизирането и психологизирането на обекта на наблюдение, с търсенето на препратки с човека е своеобразна антропофикция. Разведряващата ирония отправя към въпроса: „Могат ли кравите да играят ролята на културни посланици?“

„Когато ценностите добият форма“ е проект, който провокира погледа към света през шпионката на входната врата. Предизвикателството е на художника Шефан Боненбергер, който провокира артистичната реакция на 50 български художници към актуални въпроси като: „Какви ценности носи съвременното изкуство“; „Дали етичните гледни точки са откриваеми за естетиката?“; „Може ли изкуството да бъде индикатор, като покаже промяната в ценностите в едно общество?“. Извеждането на патетичното заключение „Естетика без етика и козметика“, е превръщането на малкия свят на художника, видян през лупата на шпионката, като монументален епос за света, в който живеем, за ценностната ориентация и ролята на изкуството в нето.

„Дано тенът се запази“, /2007г., Гьоте институт/, на Георг Кайм е привидно весел поздрав с пощенски картички - българското Черноморие от времето на социализма. Весело закачливия и носталгичен поздрав през 30-40-годишна дистанция на времето, е иронична и тъжно драматична оценка на разрушените утопии, ведро оптимистични представи и илюзорно щастие. В опозицията минало/настояще се задвижва огромен комплекс от лично живяни и колективно халюцинирани идеали, фикции. Изключително любопитни са преведените на български текстове и поздравии от картичките, които завършват цялостното емоционално и съдържателно измерение на проекта.

Най-амбициозният проект „CARGO - Sofia“, на германския

режисьор Щефан Кеги/2006г./, е мащабен радикален акт на социална пластика, на документално Road movie. Произведението се осъществява като туристически тур в каросерията на огромен ТИР, съдържа политическа лекция, видеопроекции и документален театър. Завладяващ спектакъл, алтернатива на всичко познато като театър и изкуства. Обръщането на гледните точки, смесването на живия живот с фикциите за време и място, изграждат объркано, критично наблюдение с дистанция към реалния живот с „експлоатацията, глобализацията, технокрацията и едно икономическо крими..“ „CARGO-Sofia“ е артистична интервенция, пробив в ежедневието като атакува стереотипи, обърква детерминирани представи за време и място, за реалност и фикция.

Дисертационният труд внимателно и подробно разказва проектите, вярно определя различието в концептуалните подходи и специфична жанровост. Структурният анализ на отделните произведения навлиза в културно - психологически и социално - политическите измерения. Авторът увлекателно ни превежда през смисловите лабиринти на представените проекти. Изложението ни убеждава в социалната активност на една нова форма на артистично моделирана реалност.

В композиционната структура на изложението, след описанието и анализа на всеки представен проект се правят обобщения, изводи и представяне на различни гледни точки показани в отделни рубрики като: „Моя гледна точка“ - субективен прочит и оценка на проекта; „Гледна точка на публиката“ - наблюдение на участието и реакцията на зрителите; „Гледна точка на медиите“ - представяне на многостранното отразяване на художествените факти; „Взаимодействие с културната, социална и политическа среда и ситуация“ - изследване и оценка на социо-културната проекция на артистичните акции;

Представеното многообразие от гледни точки, обхожда, анализира и систематизира различните аспекти на художествените

проекти, на тяхното осъществяване и социо-културен ефект.

Важно място в представянето на отделните проекти е цитираната критическа оценка в българските и немски медии. Ваня Кубадинска добросъвестно е събрала изкуствоведски и журналистически материали от периодичния и специализиран печат и медии, които един ден ясно ще представят качеството на критическата рефлексия в един динамичен период на промяна на художествените модели. В края на изложението, авторът прави обобщаващо заключение, в което резюмира анализирания материал. За цялостното впечатление от дисертационният труд, от особена важност е точния, коректен, научно и терминологично издържан стил на изложението. Изследването е теоретично уплътнено от коректно цитираната литература по темата. Респектира обема и качеството на ползваната литература в приложената библиография.

Като пожелание към изследването, бих предложил по - детайлно наблюдение върху зрителските реакции в една традиционна консервативна среда.

В заключение, бих определил приносите на дисертационния труд като:

- Задълбочено са изследвани изразителни примери на форми на публично изкуство, които до този момент нямат теоретична защита в българското изкуствознание.

- За първи път се прави опит за теоретично навлизане във феноменът на явлението - нови жанрове на публично изкуство, като изследването се позовава на актуални теории на съвременното изкуство.

- За първи път са анализирани идеи и концептуални подходи на съвременни немски артисти и куратори. Описани и проучени са конкретни артистични опити за представяне и социализация на художествени проекти в сферата на публичните изкуства, и влиянието им върху социо-културната динамика в българския контекст.

Високо оценявам образователната и теоретична стойност на дисертационният труд, на актуалната проблематика, свързана с неоконцептуални стратегии и нови жанрове в публичните изкуства.

Високо оценявам дългогодишната работа на Ваня Кубадинска за представянето и социализацията на немското изкуство у нас, за българо-немския културен обмен в условията на усилените интеграционни и глобализационни процеси.

Убеден в качествата на дисертационния труд и цялостния принос на дейността на Ваня Кубадинска за развитието на съвременното изкуство в България - категорично предлагам Научното жури да присъди на ВАНЯ НИНЧЕВА КУБАДИНСКА образователната и научна степен "ДОКТОР".

Юни 2016г.

Проф. Станислав Памукчиев